

Sygn. akt II UK 250/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku S. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 marca 2010 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 marca 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

- Oddziału w P. z dnia 30 czerwca 2008 r. i przyznał S. R. prawo do emerytury od dnia 8 maja 2008 r. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca (ur. 25 kwietnia 1947 r.) od 1 stycznia 2002 r. prowadzi działalność gospodarczą. Decyzją z dnia 6 czerwca 2005 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 24 maja 2005 r. do 30 września 2010 r. Łączny okres zatrudnienia wnioskodawcy na przestrzeni lat 1965-2008 wyniósł 39 lat, 9 miesięcy i 1 dzień, w tym 32 lata, 2 miesiące i 11 dni okresów składkowych oraz 7 lat, 6 miesięcy i 20 dni okresów nieskładkowych, natomiast okres ubezpieczenia z tytułu pozostawania w stosunku pracy wyniósł 33 lata, 7 miesięcy i 23 dni. Na skutek wniosku o przyznanie prawa do emerytury z dnia 8 maja 2008 r. organ rentowy uznał, że wnioskodawca nie spełnia przesłanek jej uzyskania określonych w art. 27 i 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Okręgowego, wnioskodawca spełnił wszystkie warunki uzyskania prawa do emerytury ustanowione w art. 29 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 tej ustawy, gdyż osiągnął wiek powyżej 60 lat, wykazał okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze powyżej 35 lat i w dniu złożenia wniosku o emeryturę miał prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Zdaniem tego Sądu, dodatkowy warunek w postaci uznania całkowitej niezdolności do pracy dotyczy jedynie tych ubezpieczonych, którzy mają co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy, ale nie osiągnęli stażu w wymiarze 35 lat. Także wymóg aby w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym pozostawać w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy nie odnosi się do osób, które w dacie złożenia wniosku legitymowały się ustalonym prawem do renty.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

Sąd Apelacyjny wskazał, że po pierwsze - w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę wnioskodawca był uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy, które to świadczenie było związane z poprzednim wieloletnim okresem zatrudnienia pracowniczego i równie długim okresem ubezpieczenia społecznego, a po drugie - na skutek nowelizacji art. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie

ubezpieczeń społecznych, polegającej na dodaniu ust. 4c o treści: „osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury”, wnioskodawca od 1 stycznia 2008 r. podlegał takim ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności polegającej na wynajmie lokali. O „nowym” zakresie ubezpieczenia, już nie tylko zdrowotnego, wnioskodawca dowiedział się z opóźnieniem i przy okazji starań o emeryturę na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu drugiej instancji, przepis ten „jest dość złożony”, gdyż oprócz różnicowania warunków w zakresie wieku i stażu (okresu) składkowego i nieskładkowego uzależnionego od płci ubezpieczonych, zawiera dodatkowe przesłanki w ustępie 2, po czym w ustępie 3 stanowi, że spełnienia tych ostatnich warunków nie wymaga się od ubezpieczonych, którzy przez cały wymagany okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, podlegali ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Skoro jednak nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca spełnił podstawowe warunki określone w art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż urodził się przed 1 stycznia 1949 r., wiek 60 lat osiągnął 25 kwietnia 2007 r. i legitymuje się ponad 35-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, to nabył prawo do dochodzonego świadczenia. Nadto ostatni status wnioskodawcy jako ubezpieczonego przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę to status pracownika, gdyż uprawnienia do renty z tytułu niezdolności do pracy zwalniają go od spełnienia warunku określonego w art. 29 ust. 2 pkt 2 ustawy, a składając wniosek o emeryturę w dniu 8 maja 2008 r. i podlegając nowemu tytułowi ubezpieczenia emerytalnego i rentowego od 1 stycznia 2008 r. wnioskodawca wszedł w piąty miesiąc takiego ubezpieczenia. Zatem okres ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym i tak należy odnieść do ostatniego ubezpieczenia pracowniczego zakończonego rozwiązaniem umowy o pracę. Z kolei linia zawodowa wnioskodawcy (studia a następnie praca zgodna z wykształceniem) przemawia za przyjęciem, że spełnił on także warunek określony w art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy. Zaskakujące obowiązkowe

ubezpieczenie z tytułu pozarolniczej działalności to kwestia niezamierzonego przypadku, a nie świadomego wyboru, zwłaszcza gdy się uwzględni, że nowelizacja art. 9 ust. 4c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych była kilkakrotnie przesuwana w czasie (1 styczeń 2007 r., 1 lipiec 2007 r., 1 stycznia 2008 r.). Odmowa przyznania wnioskodawcy emerytury mogłaby oznaczać brak wewnętrznej spójności przepisów ustawy systemowej i ustawy emerytalnej oraz podważyć konstytucyjność nowelizacji art. 29 tej drugiej.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego, przez niewłaściwe zastosowanie art. 29 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na przyznaniu prawa do emerytury w niższym wieku mężczyźnie, który ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę nie był pracownikiem, a ostatnim tytułem podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym było prowadzenie działalności gospodarczej.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości i orzeczenie do co istoty sprawy przez oddalenie odwołania oraz o orzeczenie o zwrocie wypłaconej emerytury za okres od 8 maja 2008 r.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że art. 29 powołanej wyżej ustawy przewiduje emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym dla osób spełniających dodatkowe warunki określone w ust. 2 tego przepisu, w pierwszym rzędzie określonego w pkt 1 wymagania, aby ostatnim tytułem ubezpieczenia był stosunek pracy. Wnioskodawca nie spełnia również warunku z art. 29 ust. 3 ustawy, gdyż okres jego ubezpieczenia pracowniczego wynosi 33 lata, 7 miesięcy i 23 dni zamiast wymaganych 35 lat.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona.

Stosownie do art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, powoływanej dalej jako ustawa o emeryturach i rentach lub ustawa emerytalna) w brzmieniu nadanym z dniem 1 lipca 2004 r. ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264, zwanej dalej ustawą zmieniającą) oraz z dniem 8 maja 2008 r. - ustawą z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 67, poz. 411), mężczyzna urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który nie osiągnął wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1 tej ustawy, może przejść na emeryturę po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli ma co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy albo jeżeli ma co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy. Przepis art. 29 ust. 2 ustawy określa kolejne warunki wymagane do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, po pierwsze - bycie pracownikiem ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę (pkt 1) oraz po drugie - pozostawanie w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę ubezpieczony jest uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy (pkt 2). Spełnienia warunków określonych w ust. 2 nie wymaga się od ubezpieczonych, którzy przez cały wymagany okres, o którym mowa w ust. 1, podlegali ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy (art. 29 ust. 3).

Nie budzi wątpliwości, że prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 29 ustawy emerytalnej przysługuje wyłącznie ubezpieczonym z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Takie świadczenie nie przysługuje zatem ubezpieczonym z innych tytułów, w tym także z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Po dokonaniu ustawą zmieniającą nowelizacji art. 29 ustawy emerytalnej nie ma również w judykaturze Sądu Najwyższego wątpliwości co do tego, że prawo do wcześniejszej emerytury zostało jednoznacznie powiązane z kryterium ubezpieczenia pracowniczego w okresie poprzedzającym złożenie o nią wniosku, stanowiącego - w przypadku tego świadczenia - konieczny element nabycia do niego prawa. Istnieje zatem ścisły związek pomiędzy ubezpieczeniem pracowniczym a prawem do wcześniejszej emerytury nabywanej na warunkach określonych w art. 29 ustawy o emeryturach i rentach, przewidzianej jedynie dla tej kategorii ubezpieczonych. Zastosowanie kryterium statusu posiadanego przez

ubezpieczonego przed złożeniem wniosku, w powiązaniu z okresem ubezpieczenia poprzedzającym to złożenie - choć stanowi zawężenie zakresu podmiotowego w zakresie wcześniejszego przechodzenia na emeryturę - zostało uznane przez Trybunał Konstytucyjny za nienaruszające zasad równości i sprawiedliwości społecznej (por. wyrok z dnia 12 września 2000 r., K 1/00, OTK 2000 nr 6, poz. 185). Poszerzoną argumentację omawianej kwestii zawiera uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2009 r., I UZP 7/09 (niepublikowanej), w którym stwierdzono, że warunek określony w art. 29 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej spełnia tylko ten ubezpieczony, który ostatnio przed złożeniem wniosku podlegał ubezpieczeniom społecznym w związku z zatrudnieniem w charakterze pracownika (por. także uzasadnienie wyroku z dnia 4 listopada 2008 r., I UK 108/08, LEX nr 490371). Co prawda zarówno wskazana uchwała jak i wyrok odnoszą się do ubezpieczonych, których ostatnim tytułem podlegania ubezpieczeniom społecznym była umowa zlecenia, jednakże zaprezentowana w nich argumentacja ma we wskazanym zakresie charakter uniwersalny i w pełni znajduje zastosowanie również do tych ubezpieczonych, których ostatnim tytułem podlegania ubezpieczeniom przed złożeniem wniosku o wcześniejszą emeryturę było prowadzenie działalności gospodarczej.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.